

MEĐUNARODNI STANDARD FINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA 2

Plaćanje temeljeno na dionicama

Cilj

1. Cilj ovoga Standarda je definirati financijsko izvještavanje subjekta koji sudjeluje u transakcijama plaćanja temeljenih na dionicama. Konkretno, od subjekta zahtijeva da iskaže učinke transakcija plaćanja temeljenih na dionicama na dobit ili gubitak te financijski položaj uključivši i troškove povezane s transakcijama u kojima su dioničke opcije odobrene zaposlenicima.

Djelokrug

2. Subjekt je dužan ovaj Standard primjenjivati kod priznavanja i mjerenja transakcija u kojima se plaćanje temelji na dionicama, uključivši:
 - a) Plaćanja temeljena na dionicama koja se podmiruju glavničkim instrumentima u kojima subjekt dobra ili usluge stječe u razmjeni za *glavničke instrumente* subjekta (uključivši dionice ili opcije na dionice);
 - b) Plaćanja temeljena na dionicama koja se podmiruju u novcu u kojima subjekt stječe dobra ili usluge na način da nastalu obvezu mjeri na temelju (ili vrijednosti) dionica ili drugih glavničkih instrumenata subjekta; i
 - c) transakcije u kojima subjekt prima ili stječe dobra ili usluge i u kojima prema uvjetima sporazuma subjekt ili dobavljač dobara, odnosno pružatelj usluga može birati hoće li subjekt transakciju podmiri u novcu (ili drugoj imovini) ili izdavanjem glavničkih instrumenata,izuzev kako je spomenuto u točki 5. i točki 6.
3. U svrhu ovoga Standarda, kad dioničari prenose glavničke instrumente subjekta čiji su dioničari na strane koje su isporučile dobra ili pružile usluge subjektu, uključivši njegove zaposlenike, su transakcije isplate s temelja dionica, osim ako nije očito da je prijenos obavljen u druge svrhe a ne kao isplata za dobra, odnosno usluge isporučena, odnosno pružena subjektu.
4. U svrhu ovoga Standarda, transakcija sa zaposlenikom (ili drugom stranom) u njegovom/njezinom svojstvu kao imatelja glavničkih instrumenata subjekta nije transakcija isplate s temelja dionica. Primjerice, ako subjekt svim imateljima određene klase svojih glavničkih instrumenata da pravo na stjecanje dodatnih glavničkih instrumenata subjekta po cijeni koja je niža od fer vrijednosti tih instrumenata i zaposlenik primi takvo pravo zato što je imatelj glavničkog instrumenta iste određene klase, na dodjelu ili korištenje tog prava ne primjenjuju se zahtjevi ovoga Standarda.
5. Kao što je navedeno u točki 2., ovaj MSFI primjenjuje se na transakcije isplate s temelja dionica u kojima subjekt stječe ili prima dobra ili usluge. Dobra obuhvaćaju zalihe, potrošnu robu, nekretnine, postrojenja i opremu, nematerijalnu imovinu i drugu nefinancijsku imovinu. No, subjekt ovaj Standard ne smije primjenjivati na transakcije u kojima stječe dobra u okviru neto stečene imovine u poslovnom

spajanju na koju se primjenjuje MSFI 3 - *Poslovna spajanja*. Prema tome, glavnički instrumenti izdani u poslovnom spajanju u zamjenu za kontrolu stečenog subjekta ne potpadaju u djelokrug ovoga Standarda. Slično tomu, otkazivanje, zamjena ili drugi oblik izmjena aranžmana *isplate s temelja dionica* zbog poslovnog spajanja ili drugog oblika restrukturiranja kapitala obračunavaju se sukladno ovome MSFI-ju. MSFI 3 sadrži upute o načinu utvrđivanja da li su vlasnički instrumenti izdani u sklopu poslovnog spajanja sastavni dio prenesene naknade za stjecanje kontrole nad stečenikom (a time i unutar djelokruga MSFI-ja 3) ili su naknada za nastavak rada koju treba priznati u razdoblju nakon spajanja (a time i unutar djelokruga ovoga MSFI-ja).

6. Ovaj Standard ne primjenjuje se na transakcije isplate s temelja dionica u kojima subjekt prima ili stječe dobra ili usluge temeljem ugovora koji potpada u djelokrug točke 8.-10. MRS-a 32 - *Financijski instrumenti: objavljivanje i prezentiranje* (izmijenjen 2003.) ili točke 5.-7. MRS-a 39 - *Financijski instrumenti: priznavanje i mjerenje* (izmijenjen 2003.).

Priznavanje

7. **Subjekt priznaje dobra ili usluge primljene ili stečene u okviru transakcije u kojoj se plaćanje temelji na dionicama kad dobra ili usluge primi. Subjekt priznaje odgovarajuće povećanje kapitala, ako su dobra ili usluge stečene razmjernom za glavničke instrumente subjekta, ili odgovarajuću obvezu ako su dobra ili usluge stečeni u transakciji u kojoj se obveze mjere na temelju glavničkih instrumenata.**
8. **Kad dobra ili usluge primljene ili stečene u okviru transakcije u kojoj se plaćanje temelji na dionicama ne udovoljavaju kriterijima priznavanja imovine, priznati će se kao troškovi.**
9. Uobičajeno, trošak nastaje konzumiranjem dobra ili usluga. Primjerice, usluge se uobičajeno odmah konzumiraju, u kom slučaju se trošak priznaje kad druga strana pruži uslugu. Dobra se mogu konzumirati tijekom određenog razdoblja ili, kod zaliha, prodati na neki kasniji datum, u kom slučaju se trošak priznaje kad su dobra konzumirana, odnosno prodana. Međutim, ponekad je nužno priznati trošak prije konzumiranja, odnosno prodaje dobra ili usluge zato što dobra i usluge ne udovoljavaju kriterijima za priznavanje imovine. Primjerice, subjekt može steći dobra u okviru istraživačke faze projekta razvoja novog proizvoda. Iako ta roba nije konzumirana, ne mora nužno udovoljavati kriterijima priznavanja imovine prema primjenjivom MSFI-ju.

Plaćanja temeljena na dionicama koja se podmiruju u dionicama

Pregled

10. **Subjekt mjeri dobra ili usluge stečena razmjernom za glavničke instrumente, te odgovarajuće povećanje kapitala, izravno po fer vrijednosti stečenih dobara ili usluga, osim ako fer vrijednost nije moguće pouzdano procijeniti. Ako subjekt nije u mogućnosti pouzdano procijeniti fer vrijednost stečenih dobara ili**

usluga, mjeri njihovu vrijednost, te odgovarajuće povećanje kapitala, neizravno na temelju fer vrijednosti odobrenih glavnčkih instrumenata.

11. U svrhu primjene zahtjeva iz točke 10. na transakcije sa *zaposlenicima ili drugim stranama koje pružaju slične usluge**, subjekt mjeri fer vrijednost primljenih usluga na temelju fer vrijednosti danih glavnčkih instrumenata jer obično nije moguće pouzdano procijeniti fer vrijednost primljenih usluga, kao što je pojašnjeno u točki 12. Fer vrijednost tih glavnčkih instrumenata mjeri se na *datum odobrenja*.
12. Uobičajeno, dionice, opcije na dionice i drugi glavnčki instrumenti dodjeljuju se zaposlenicima u okviru nagrađivanja njihovog rada, pored plaće u novcu i drugih primanja. Uobičajeno nije moguće izravno izmjeriti primljene usluge za određenu komponentu nagrađivanja i primanja zaposlenih. Također, može biti i nemoguće neovisno izmjeriti fer vrijednost ukupnih primanja bez izravnog mjerenja fer vrijednosti danih glavnčkih instrumenata. Nadalje, dionice ili opcije na dionice ponekad se dodjeljuju kao bonus, a ne u okviru osnovnih primanja, kao primjerice stimulacija zaposlenima kako bi ostali u radnom odnosu s tvrtkom ili kao nagrada za njihovo zalaganje u poboljšanju rezultata subjekta. Dodjelom dionica ili opcija na dionica pored drugih oblika primanja subjekt isplaćuje dodatna primanja kako bi ostvario dodatne koristi. Zbog poteškoća u izravnom mjerenju usluga primljenih od zaposlenika na temelju fer vrijednosti, subjekt će fer vrijednost usluga koje je primio od zaposlenika mjeriti na temelju fer vrijednosti danih glavnčkih instrumenata.
13. Da bi se zahtjevi iz točke 10. mogli primijeniti na transakcije sa stranama koje nisu zaposlenici, mora postojati neoboriva pretpostavka da je moguće pouzdano procijeniti fer vrijednost primljenih dobara ili usluga. Fer vrijednost se mjeri na datum na koji subjekt primi dobra, odnosno druga strana pruži usluge klijentu. U rijetkim slučajevima, ako subjekt ospori ovu pretpostavku jer nije u mogućnosti pouzdano procijeniti fer vrijednost primljenih dobara ili usluga, subjekt primljena dobra ili usluge i odgovarajuće povećanje kapitala mjeri neizravno na temelju fer vrijednosti danih glavnčkih instrumenata na datum na koji je primio dobra, odnosno na koji je druga strana subjektu pružila usluge.

Transakcije u kojima se primaju usluge

14. Ako se prava po danim glavnčkim instrumentima stječu odmah, druga strana ne treba se pridržavati uvjeta proteka određenog razdoblja prije nego što bezuvjetno stekne pravo na glavnčke instrumente. Ako ne postoje dokazi koji bi potvrdili suprotno, subjekt ima pravo pretpostaviti da su usluge koje je druga strana primila kao naknadu za glavnčke instrumente primljene. U tom slučaju subjekt na datum odobrenja priznaje primljene usluge u potpunosti, zajedno s odgovarajućim povećanjem kapitala.
15. Ako prava po danim glavnčkim instrumentima ne budu stečena do isteka određenog razdoblja u kojem druga strana pruža usluge, subjekt ima pravo pretpostaviti da će usluge koje druga strana treba pružiti kao naknadu za glavnčke instrumente biti primljene u budućnosti, tijekom razdoblja u kojem trebaju biti ispunjeni svi uvjeti stjecanja. Subjekt obračunava navedene usluge kao da ih je druga strana pružila

* U preostalom dijelu Standarda kad god se spomenu zaposleni, to uključuje i druge koji pružaju slične usluge.

tijekom razdoblja u kojem trebaju biti ispunjeni svi uvjeti stjecanja, zajedno s odgovarajućim povećanjem kapitala.

Primjerice:

- a) ako je zaposleniku dodijeljena dionička opcija pod uvjetom da je navršio pune tri godine staža u tvrtki, subjekt će pretpostaviti da će usluge koje zaposlenik treba pružiti kao naknadu za opciju na dionice biti primljene u budućnosti, odnosno tijekom trogodišnjeg razdoblja ispunjenja uvjeta za stjecanje;
- b) ako je zaposleniku dana dionička opcija pod uvjetom postizanja određenih rezultata i da zaposlenik ostane u radnom odnosu sve do ostvarivanja tog uvjeta te ako duljina razdoblja ispunjenja uvjeta ostvarivanja prava varira ovisno o trenutku u kojem je uvjet postizanja rezultata ispunjen, subjekt će pretpostaviti da će usluge koje treba pružiti zaposlenik kao naknadu za opciju na dionice biti primljene u budućnosti, tijekom očekivanog razdoblja ispunjenja uvjeta za stjecanje. Subjekt će procijeniti duljinu očekivanog razdoblja ispunjenja uvjeta ostvarivanja prava na datum odobrenja na temelju najvjerojatnijeg ishoda vezanog za uvjet ostvarivanja određenih rezultata. Ako je uvjet vezan za ostvarenje rezultata jedan od tržišnih uvjeta, procjena trajanja očekivanog razdoblja ispunjenja uvjeta za ostvarivanje prava bit će u skladu s pretpostavkama koje su korištene u procjeni fer vrijednosti danih opcija i neće se naknadno mijenjati. Ako uvjet vezan za ostvarenje rezultata nije tržišni uvjet, subjekt je dužan izmijeniti procjenu trajanja razdoblja za ispunjenje uvjeta za ostvarivanje prava ako je to nužno zbog toga što informacije upućuju na to da se trajanje razdoblja za ispunjenje uvjeta razlikuje od ranijih procjena.

Transakcije mjerene na temelju fer vrijednosti dodijeljenog glavnčkog instrumenta

Utvrđivanje fer vrijednosti dodijeljenih glavnčkih instrumenata

16. Za transakcije mjerene na temelju fer vrijednosti danih glavnčkih instrumenata subjekt je dužan mjeriti fer vrijednost danih glavnčkih instrumenata *na datum mjerenja* a prema tržišnim cijenama ako su dostupne, uzimajući u obzir uvjete pod kojima su glavnčki instrumenti dani (prema zahtjevima iz točke 19-22).
17. Ako tržišne cijene nisu dostupne, subjekt je dužan fer vrijednost danih glavnčkih instrumenata procijeniti koristeći tehniku procjene vrijednosti kako bi procijenio cijenu glavnčkih instrumenata na datum mjerenja u transakciji pred pogodbom između obaviještenih i spremnih strana. Tehnika procjene vrijednosti treba biti u skladu s općeprihvaćenim metodama za procjenu vrijednosti prilikom utvrđivanja cijene financijskih instrumenata i obuhvatiti sve čimbenike i pretpostavke koje bi obaviješteni i spremni sudionici na tržištu razmatrali prilikom utvrđivanja cijene (prema zahtjevima iz točke 19-22).
18. U Dodatku B nalaze se daljnje smjernice za mjerenje fer vrijednosti dionica i dioničkih opcija, s posebnim osvrtom na specifične uvjete koji su zajednički pri dodjeli dionica, odnosno dioničkih opcija zaposlenicima.

Postupak koji se primjenjuje na uvjete ostvarivanja prava

19. Dodjela glavnčkih instrumenata može biti uvjetovana ispunjenjem određenih uvjeta za ostvarivanje prava. Primjerice, dodjela dionica ili dioničkih opcija zaposleniku uobičajeno je uvjetovana ostankom zaposlenika u radnom odnosu sa subjektom tijekom određenog vremena. Mogu postojati i određeni uvjeti vezani uz rezultate koje je potrebno ostvariti, kao što je postizanje određenog porasta dobiti subjekta ili određeno povećanje cijene dionice subjekta. Pri procjenjivanju fer vrijednosti dionica ili dioničkih opcija na datum mjerenja neće se uzimati u obzir drugi uvjeti ostvarivanja prava osim tržišnih. Umjesto toga, uvjeti ostvarivanja prava uzet će se u obzir tako da se broj glavnčkih instrumenata za koje se mjerenje obavlja radi utvrđivanja iznosa transakcije na način da na kraju iznos priznat s osnove primljenih dobara i usluga kao naknada za dane glavnčke instrumente temelji na broju glavnčkih instrumenata za koje će u konačnici prava i biti stečena. Tako se u kumulativu ne priznaje ni jedan iznos za primljena dobra ili usluge ako nema stjecanja prava po danim glavnčkim instrumentima zbog neispunjenja jednog od uvjeta za ostvarivanje prava, primjerice ako druga strana ne ispuni uvjet koji je određeno trajanje radnog odnosa ili uvjet postizanja određenih rezultata sukladno zahtjevima iz točke 21.
20. Kako bi se mogli primijeniti zahtjevi iz točke 19, subjekt je dužan iznos s temelja dobara i usluga primljenih u razdoblju stjecanja prava na temelju najbolje raspoložive procjene broja glavnčkih instrumenata za koje se očekuje da će po njima prava biti stečena i po potrebi mijenjati procjenu ako kasnije informacije ukažu na to da se broj glavnčkih instrumenata po kojima se očekuje stjecanje prava razlikuje od prethodnih procjena. Na datum stjecanja prava subjekt treba izmijeniti procjenu u skladu s brojem glavnčkih instrumenata po kojima su prava u konačnici i stečena sukladno zahtjevima iz točke 21.
21. Tržišni uvjeti, kao što su ciljana cijena dionice kojom je uvjetovano stjecanje (ili izvršenje), uzimaju se u obzir prilikom procjenjivanja fer vrijednosti danih glavnčkih instrumenata. Stoga subjekt za davanje glavnčkih instrumenata po tržišnim uvjetima priznaje dobra i usluge primljene od druge strane koja ispunjava sve uvjete stjecanja (npr. usluge primljene od zaposlenika koji je ostao u radnom odnosu tijekom određenog razdoblja), bez obzira na to da li je specifičan tržišni uvjet ispunjen.

Postupak koji se primjenjuje na uvjete koji nisu bitni za ostvarivanje prava

- 21.A Slično tome, subjekt će uzeti u obzir sve uvjete koji nisu bitni za ostvarivanje prava kod procjene fer vrijednosti danih glavnčkih instrumenata. Stoga subjekt kod dodjele glavnčkih instrumenata sa takvim uvjetima priznaje dobra i usluge primljene od druge strane koja ispunjava sve uvjete ostvarivanja prava (npr. usluge primljene od zaposlenika koji je ostao u radnom odnosu tijekom određenog razdoblja), bez obzira na to jesu li uvjeti koji nisu bitni za ostvarivanje prava ispunjeni.

Postupak koji se primjenjuje na dionice s obilježjem obnavljanja

22. Kod opcija s obilježjem obnavljanja, obnavljanje se ne uzima u obzir prilikom procjenjivanja fer vrijednosti opcija koje su dane na datum mjerenja. Umjesto toga,

opcija s mogućnošću obnavljanja obračunava se kao nova dana opcija ako i kada je mogućnost obnavljanja naknadno dana.

Postupak nakon datuma ostvarivanja prava

23. Nakon priznavanja dobara i usluga primljenih sukladno toč. 10. - 22. i odgovarajućeg povećanja kapitala, subjekt nakon datuma ostvarivanja prava ne knjiži nikakva naknadna usklađenja ukupne kapitala. Tako, primjerice, ne poništava naknadno iznos koji je priznao za usluge primljene od zaposlenika ako su glavnički instrumenti za koje su stečeni uvjeti naknadno izgubljeni ili, u slučaju dioničkih opcija, ako opcije nisu izvršene. Međutim, ovaj zahtjev ne sprječava subjekt da prizna prijenose u okviru kapitala, odnosno prijenos s jedne komponente kapitala na drugu.

Ako fer vrijednost glavničkih instrumenata nije moguće pouzdano izmjeriti

24. Zahtjevi iz točke 16.-23. primjenjuju se ako se od subjekta zahtijeva da transakcije isplata s temelja dionica mjeri na temelju fer vrijednosti danih glavničkih instrumenata. U rijetkim slučajevima subjekt neće biti u mogućnosti pouzdano procijeniti fer vrijednost danih glavničkih instrumenata na datum mjerenja prema zahtjevima iz točke 16 - 22. Samo u tim rijetkim slučajevima subjekt umjesto toga smije:
- a) glavničke instrumente mjeriti po njihovoj *realnoj* vrijednosti, prvi put na datum na koji je primio robu ili na koji je druga strana pružila uslugu te nakon toga na svaki izvještajni datum i na datum konačnog podmirenja, pri čemu se svaka promjena realne vrijednosti priznaje u okviru dobiti ili gubitaka. Kod dodjele dioničkih opcija sporazum o isplati s temelja dionica konačno je podmiren kad su opcije izvršene, izgubljene (npr. nakon prestanka radnog odnosa) ili su istekle (npr. na kraju razdoblja valjanosti opcije);
 - b) priznati dobra i usluge primljene na temelju broja glavničkih instrumenata po kojima su u konačnici stečena prava ili (ako je primjenjivo) koji su u konačnici izvršeni. Da bi ovaj zahtjev primijenilo, primjerice, na opcije na dionice, subjekt mora priznati dobra i usluge koje je primio u razdoblju stjecanja prava, ako postoji, sukladno toč. 14 i 15, osim što ovdje nisu primjenjivi zahtjevi iz točke 15(b) koji se odnose na tržišni uvjet. Iznos priznat za dobra i usluge primljene u razdoblju stjecanja prava temelji se na broju dioničkih opcija za koji se očekuje da će po njemu biti stečena prava. Subjekt je dužan po potrebi preispitati procjenu ako kasnije informacije upućuju na to da se broj dioničkih opcija za koji se očekuje da će po njemu biti stečeni uvjeti razlikuje od prethodnih procjena. Na datum stjecanja prava subjekt treba ponovno preispitati procjenu prema broju glavničkih instrumenata po kojem su u konačnici stečeni uvjeti. Nakon datuma stjecanja prava subjekt poništava iznos koji je priznao za primljena dobra ili usluge ako su opcije na dionice kasnije izgubljene ili ako su istekle na kraju razdoblja valjanosti opcije.
25. Ako subjekt primjenjuje točku 24, nije nužno primijeniti točku 26-29. jer će sve promjene uvjeta pod kojima su dani glavnički instrumenti biti uzete u obzir kod

primjene metode realne vrijednosti iz točke 24. Međutim, ako subjekt podmiruje davanje glavnčkih instrumenata na koje je primijenjena točka 24:

- a) ako do podmirenja dođe tijekom razdoblja stjecanja prava, subjekt iskazuje podmirenje kao ubrzanje u stjecanju uvjeta te stoga odmah priznaje iznos koji bi inače priznao za primljene usluge tijekom preostalog razdoblja stjecanja prava
- b) svako plaćanje u trenutku podmirenja iskazuje se kao otkup glavnčkog instrumenta, odnosno umanjenje kapitala, do iznosa u kojem plaćanje ne premašuje realnu vrijednost glavnčkih instrumenata mjerenu na datum otkupa, u kom slučaju se svaki višak iznad te vrijednosti odmah priznaje kao rashod.

Izmjene uvjeta pod kojima su glavnčki instrumenti dani, uključivši otkazivanje i podmirenje

26. Subjekt može mijenjati uvjete pod kojima je dodijelio glavnčke instrumente. Primjerice, može umanjiti izvršnu cijenu opcija danih zaposlenicima (odnosno promijeniti cijenu opcija), čime povećava fer vrijednost tih opcija. Zahtjevi iz točke 27-29. prema kojima je potrebno iskazati učinke izmjena uvjeta izraženi su u kontekstu transakcija isplate s temelja dionica prema zaposlenima. Međutim, ti zahtjevi također se primjenjuju na transakcije isplata s temelja dionica drugim stranama koje se mjere na temelju fer vrijednosti danih glavnčkih instrumenata. U posljednjem slučaju se umjesto datuma odobrenja iz toč. 27-29. koristi datum na koji je subjekt primio dobra, odnosno na koji je druga strana pružila usluge.
27. Subjekt priznaje barem usluge mjerene na temelju fer vrijednosti danih glavnčkih instrumenata na datum odobrenja, osim ako prava na glavnčke instrumente nisu stečena zbog neispunjenja jednog uvjeta ostvarivanja prava (koji nije tržišni uvjet) koji je izričito definiran kao uvjet na datum odobrenja. Ovo pravilo primjenjivo je bez obzira na promjene uvjeta pod kojima su glavnčki instrumenti dodijeljeni, odnosno na otkazivanje dodjele glavnčkih instrumenata ili njezino podmirenje. Pored toga, subjekt je dužan priznati učinke izmjena kojima je došlo do povećanja ukupne fer vrijednosti isplata s temelja dionica ili koje na neki drugi način pogoduju zaposleniku. Vodič za primjenu ovog zahtjeva nalaze se u Dodatku B.
28. Ako subjekt otkáže dodjelu glavnčkih instrumenata ili ju podmiri u razdoblju stjecanja prava (koja nije dodjela otkazana gubitkom radi toga što nisu ispunjeni uvjeti za stjecanje):
 - a) subjekt iskazuje otkazanu ili podmirenu dodjelu kao ubrzanje u stjecanju uvjeta te stoga odmah priznaje iznos koji bi inače priznao za primljene usluge tijekom preostalog razdoblja stjecanja prava;
 - b) sve isplate zaposleniku u trenutku otkaza ili podmirenja dodjele iskazuju se kao otkup udjela u kapitalu, odnosno kao odbitak od kapitala do visine u kojoj isplaćeni iznos ne premašuje fer vrijednost danih glavnčkih instrumenata mjerenu na datum otkupa, u kom slučaju se svaki višak iznad te vrijednosti odmah priznaje kao rashod;
 - c) ako su zaposleniku dani novi glavnčki instrumenti i ako na datum odobrenja novih glavnčkih instrumenata subjekt dane nove glavnčke instrumente označi

kao zamjenske glavničke instrumente za otkazane glavničke instrumente, subjekt davanje zamjenskih glavničkih instrumenata obračunava na isti način kao i izmjenu prve dodjele glavničkih instrumenata, sukladno točki 27. i uputama iz Dodatka B. Inkrementalna dodijeljena fer vrijednost je razlika između fer vrijednosti zamjenskih glavničkih instrumenata i neto fer vrijednosti otkazanih glavničkih instrumenata na dan na koji su dodijeljeni zamjenski glavnički instrumenti. Neto fer vrijednost otkazanih glavničkih instrumenata je njihova fer vrijednost neposredno prije otkazivanja umanjena za svaki iznos isplaćen zaposleniku prilikom otkaza glavničkih instrumenata koji se obračunao kao odbitak od kapitala pod točkom (b). Ako subjekt nove dane glavničke instrumente ne označi kao zamjenske glavničke instrumente za instrumente koji su otkazani, subjekt je dužan nove glavničke instrumente obračunavati kao novu dodjelu glavničkih instrumenata.

- 28.A Ako subjekt ili druga strana mogu utjecati hoće li se ili neće ispuniti uvjeti koji nisu bitni za ostvarivanje prava, subjekt će neispunjenje tih uvjeta od strane ili subjekta ili druge strane tijekom razdoblja ostvarivanja prava tretirati kao otkazivanje.
29. Ako subjekt otkupi glavničke instrumente po kojima su stečeni uvjeti, isplata zaposleniku treba se obračunati kao odbitak od kapitala do visine u kojoj isplaćeni iznos ne premašuje fer vrijednost otkupljenih glavničkih instrumenata mjerenu na datum otkupa, u kom slučaju se svaki višak iznad te vrijednosti odmah priznaje kao rashod.

Plaćanja temeljena na dionicama koja se podmiruju u novcu

30. **Kod transakcija u kojima se obveze mjere na temelju glavničkih instrumenata subjekta, subjekt je dužan stečena dobra i usluge i nastale obveze mjeriti po fer vrijednosti obveze. Sve do podmirenja obveze, subjekt je dužan mjeriti fer vrijednost obveze na svaki izvještajni datum i na datum podmirenja, a sve promjene fer vrijednosti priznati kao dobit, odnosno gubitak razdoblja.**
31. Primjerice, subjekt može zaposlenicima u okviru njihovih primanja dodijeliti pravo na sudjelovanje u dobiti od povećanja cijene dionice, pri čemu zaposlenici imaju pravo na buduće novčane isplate (a ne na glavnički instrument) prema povećanju cijene dionice subjekta iznad određenog iznosa u određenom razdoblju. Ili, subjekt svojim zaposlenicima može dati pravo na buduće novčane isplate na način da im da pravo na dionice (isključivši dionice koje trebaju biti izdane nakon izvršenja opcije na dionice) za koje postoji obveza otkupa (npr. nakon prestanka radnog odnosa), ili za koje zaposlenici mogu odlučiti da li da ih otkupe.
32. Subjekt je dužan priznati primljene usluge i obvezu plaćanja za te usluge kako zaposlenik svoje usluge pruža. Primjerice, neka prava na sudjelovanje u dobiti od povećanja cijene dionice odmah su stečena te stoga zaposlenici ne moraju navršiti određeno razdoblje pružanja usluga kako bi stekli pravo na novčanu isplatu. U nedostatku dokaza koji bi ukazivali na suprotno, subjekt je dužan pretpostaviti da su usluge koje su zaposlenici pružili u zamjenu za pravo na sudjelovanje u dobiti od povećanja cijene dionice primljene. Prema tome, subjekt je dužan odmah priznati primljene usluge, kao i obvezu plaćanja usluga. Ako pravo na sudjelovanje u dobiti od povećanja cijene

ne dionice ne može biti stečeno sve dok zaposlenici ne navrše određeno razdoblje pružanja usluga subjekt je dužan priznati primljene usluge i obvezu plaćanja usluga tijekom razdoblja kada zaposlenici pružaju usluge.

33. Obveza se početno te na svaki izvještajni datum sve do podmirenja mjeri po fer vrijednosti prava na sudjelovanje u dobiti od povećanja cijene dionica primjenom modela za utvrđivanje cijene opcije te uzevši u obzir uvjete pod kojima su prava na sudjelovanje u dobiti od povećanja cijene dionica dodijeljena te obim usluga koje su zaposlenici pružili do tog datuma.

Plaćanja temeljena na dionicama s alternativnom podmirenja u novcu

34. **Transakcije u kojima se plaćanje temelji na dionicama u kojima prema dogovorenim uvjetima subjekt ili druga strana može birati hoće li subjekt podmiri transakciju u novcu (ili drugoj imovini) ili izdavanjem glavnčkih instrumenata, subjekt je dužan priznati te transakcije, ili dio tih transakcija, kao transakciju u kojoj se plaćanje temeljeno na dionicama podmiruje u novcu, ako, i u mjeri u kojoj je kod subjekta nastala obveza podmirenja u novcu ili drugoj imovini, ili kao transakciju u kojoj se plaćanja temeljena na dionicama podmiruju glavnčkim instrumentima, ako, i u mjeri u kojoj spomenuta obveza nije nastala.**

Transakcije isplate s temelja dionica u kojima prema dogovorenim uvjetima druga strana može birati način podmirenja

35. Ako je subjekt drugoj strani dao pravo izbora između podmirenja transakcije isplate s temelja dionica u novcu^{*} ili izdavanjem glavnčkih instrumenata, subjekt je dodijelio složeni financijski instrument, koji uključuje dužničku komponentu (odnosno pravo druge strane da zatraži isplatu u novcu) i glavnčku komponentu (odnosno prave druge strane da zatraži podmirenje glavnčkim instrumentima a ne u novcu). Kod transakcija sa stranama koje nisu zaposlenici i u kojima se fer vrijednost primljenih dobara, odnosno usluga mjeri izravno, subjekt je dužan mjeriti glavnčku komponentu složenog financijskog instrumenta kao razliku između fer vrijednosti primljenih dobara, odnosno usluga i fer vrijednosti dužničke komponente na datum primitka dobara, odnosno usluga.
36. Kod ostalih transakcija, koje uključuju transakcije sa zaposlenicima, subjekt je dužan fer vrijednost složenog financijskog instrumenta mjeriti na datum mjerenja, uzevši u obzir uvjete pod kojima su dana prava na novac, odnosno glavnčke instrumente.
37. Da bi mogao primijeniti točku 36, subjekt prvo treba izmjeriti fer vrijednost dužničke komponente a zatim fer vrijednost glavnčke komponente - pri čemu treba uzeti u obzir da druga strana mora izgubiti pravo na primitak u novcu kako bi mogla primiti glavnčki instrument. Fer vrijednost složenog financijskog instrumenta je zbroj fer vrijednosti dviju komponenti. Međutim, transakcije isplate s temelja dionica u kojima druga strana može birati način podmirenja često su strukturirane na način

^{*} U točkama 35-43 sve reference na novac uključuju i drugu imovinu subjekta.

da je fer vrijednost jedne mogućnosti podmirenja jednaka fer vrijednosti druge mogućnosti. Primjerice, druga strana može birati između primanja dioničke opcije ili podmirenja u novcu prava na sudjelovanje u dobiti od povećanja cijene dionice. U tim slučajevima fer vrijednost glavnicičke komponente je nula te je stoga fer vrijednost složenog financijskog instrumenta jednaka fer vrijednosti dužničke komponente. Obrnuto, ako se fer vrijednosti dvaju mogućih načina podmirenja razlikuje, fer vrijednost glavnicičke komponente bit će najčešće veća od nule, u kom slučaju će fer vrijednost složenog financijskog instrumenta biti viša od fer vrijednosti dužničke komponente.

38. Subjekt je dužan zasebno obračunavati primljena dobra ili usluge od onih koji su stečeni prema svakoj komponenti složenog financijskog instrumenta. Kod dužničke komponente subjekt je dužan priznati stečena dobra, odnosno usluge te obvezu plaćanja za ta dobra i usluge nakon što druga strana isporuči dobra, odnosno pruži usluge sukladno zahtjevima koji se primjenjuju na transakcije isplate s temelja dionica podmirene u novcu (toč. 30-33.). Kod glavnicičke komponente, ako postoji, subjekt je dužan priznati primljena dobra, odnosno usluge te povećanje kapitala u trenutku u kojem druga strana isporuči dobra, odnosno pruži usluge sukladno zahtjevima koji se primjenjuju na transakcije isplate s temelja dionica podmirene glavnicičkim instrumentima (toč. 10-29.).
39. Na datum podmirenja subjekt ponovno mjeri obvezu po fer vrijednosti. Ako subjekt u trenutku podmirenja izdaje glavnicičke instrumente a ne obavlja plaćanje u novcu, obveza se prenosi izravno u kapital kao naknada za izdane glavnicičke instrumente.
40. Ako subjekt u trenutku podmirenja obavlja plaćanje u novcu a ne izdavanjem glavnicičkih instrumenata, plaćanjem je potrebno podmiriti cijeli iznos obveze. Svaka ranije priznata glavnicička komponenta ostaje u okviru kapitala. Izborom podmirenja u novcu druga strana izgubila je pravo na primanje glavnicičkih instrumenata. Međutim, ovaj zahtjev ne sprječava subjekt u priznavanju prijenosa unutar kapitala, odnosno prijenosa s jedne komponente kapitala na drugu.

Transakcije isplate s temelja dionica u kojima dogovorenim uvjetima subjekt može birati način podmirenja

41. Kod transakcije isplate s temelja dionica u kojoj subjekt prema uvjetima transakcije može birati između podmirenja u novcu i podmirenja izdavanjem glavnicičkih instrumenata subjekt je obavezan utvrditi da li ima sadašnju obvezu podmirenja u novcu te shodno tomu obračunati transakciju isplate s temelja dionica. Subjekt ima sadašnju obvezu podmirenja u novcu ako izbor podmirenja glavnicičkim instrumentima nema komercijalnu suštinu (npr. ako je subjektu zakonom zabranjeno izdavati dionice), ili ako je subjekt u prošlosti obavljao podmirenje u novcu ili imao politiku podmirenja u novcu, ili ako općenito transakcije podmiruje u novcu kad god druga strana i zahtjeva podmirenje u novcu.
42. Ako subjekt ima sadašnju obvezu podmirenja u novcu, transakciju je obavezan obračunavati sukladno zahtjevima koji se primjenjuju na transakcije isplate s temelja dionica podmirene u novcu iz točke 30-33.

43. Ako takva obveza ne postoji, subjekt je dužan transakciju obračunavati sukladno zahtjevima koji se primjenjuju na transakcije isplate s temelja dionica podmirene u glavničkim instrumentima iz točke 10-29. Nakon podmirenja:
- a) ako subjekt odabere podmirenje u novcu, novčana isplata obračunava se kao otkup udjela u kapitalu, odnosno kao odbitak od kapitala, osim kako je navedeno dolje pod (c);
 - b) ako subjekt odabere podmirenje izdavanjem glavničkih instrumenata, osim prijenosa s jedne komponente kapitala na drugu nije potrebno primijeniti druge računovodstvene postupke, izuzev kako je navedeno dolje pod (c);
 - c) ako subjekt odabere način podmirenja prema višoj fer vrijednosti na datum podmirenja, dužan je priznati dodatne troškove po osnovi danog viška vrijednosti, odnosno razlike između plaćenog novca i fer vrijednosti glavničkih instrumenata koji bi inače bili izdani, ili razliku između fer vrijednosti glavničkog instrumenta i iznosa novca koji bi inače bio isplaćen, ovisno o tome što je primjenjivo.

Objavljivanje

44. **Subjekt treba objaviti informacije koje korisnicima financijskih izvještaja omogućuju razumijevanje prirode i obujma postojećih sporazuma vezanih uz plaćanja koja su temeljena na dionicama tijekom razdoblja.**
45. Kako bi udovoljio svrsi iz točke 44., subjekt je dužan objaviti barem sljedeće:
- a) opis svakog sporazuma o isplati s temelja dionice koji je postojao u bilo kojem trenutku tijekom razdoblja, uključivši opće uvjete svakog sporazuma, kao što su zahtjevi vezani za uvjete stjecanja, najdulje razdoblje valjanosti danih opcija te način podmirenja (npr. u novcu ili glavničkim instrumentima). Subjekt koji ima većim dijelom slične vrste sporazuma o isplatama s temelja dionica može navedene informacije objaviti skupno, osim ako odvojeno objavljivanje svakog sporazuma nije nužno u cilju postizanja svrhe iz točke 44.
 - b) Broj i prosječne ponderirane izvršne cijene dioničkih opcija za svaku sljedeću skupinu opcija:
 - i. opcije nepodmirene na početku razdoblja,
 - ii. opcije dane tijekom razdoblja,
 - iii. opcije izgubljene tijekom razdoblja,
 - iv. opcije izvršene tijekom razdoblja,
 - v. opcije istekle tijekom razdoblja,
 - vi. opcije nepodmirene na kraju razdoblja, i
 - vii. opcije izvršive na kraju razdoblja.
 - c) Za opcije na dionice koje su izvršene tijekom razdoblja, prosječnu ponderiranu cijenu dionice na datum izvršenja. Ako su opcije tijekom razdoblja redovito izvršavane, subjekt može umjesto toga objaviti prosječnu ponderiranu cijenu dionice tijekom razdoblja.

- d) Za opcije na dionice nepodmirene na kraju razdoblja, raspon izvršnih cijena i prosječno ponderirano preostalo razdoblje ugovora. Ako je raspon izvršnih cijena velik, nepodmirene opcije potrebno je podijeliti u raspone koji su svrsishodni za procjenu broja dodatnih dionica koje mogu biti izdane i vremena te novca koji može biti primljen nakon izvršenja tih opcija.
- 46. Subjekt je dužan objaviti informacije koje korisnicima omogućuju razumijevanje načina na koji se tijekom razdoblja utvrđivala fer vrijednost primljenih dobara i usluga, odnosno fer vrijednost danih glavničkih instrumenata.**
47. Ako je subjekt fer vrijednost primljenih dobara i usluga mjerio kao naknadu za vlastite glavničke instrumente izravno na temelju fer vrijednosti danih glavničkih instrumenata, subjekt je u cilju ostvarivanja svrhe iz točke 46. dužan objaviti barem sljedeće:
- a) za opcije na dionice koje su dane tijekom razdoblja, prosječnu ponderiranu fer vrijednost opcija na datum mjerenja i informacije o načinu mjerenja fer vrijednosti, uključivši:
- i. korišten model za utvrđivanje cijene opcija i podatke korištene u modelu, uključivši prosječnu ponderiranu cijenu dionice, izvršnu cijenu, očekivanu volatilnost, razdoblje valjanosti opcije, očekivane dividende, nerizičnu kamatnu stopu te bilo koji drugi podatak korišten u modelu, uključivši primijenjenu metodu i pretpostavke u slučaju očekivanog prijevremenog izvršenja opcije,
 - ii. način na koji je utvrđena očekivana volatilnost, uključivši obrazloženje u kojoj mjeri je očekivana volatilnost temeljena na volatilnosti u proteklom razdobljima, i
 - iii. jesu li i na koji način druga obilježja dane opcije uključena u mjerenje fer vrijednosti, kao što je to neki tržišni uvjet.
- b) Za druge glavničke instrumente dane tijekom razdoblja, odnosno one koji nisu opcije na dionice, broj i prosječnu ponderiranu fer vrijednost glavničkih instrumenata na datum mjerenja te informacije o načinu mjerenja fer vrijednosti, uključivši:
- i. način utvrđivanja fer vrijednosti ako fer vrijednost nije mjerena na temelju tržišne cijene koja se može identificirati,
 - ii. jesu li i kako očekivane dividende uključene u mjerenje fer vrijednosti, i
 - iii. jesu li i kako druga obilježja danih glavničkih instrumenata uključena u mjerenje fer vrijednosti.
- c) Za sporazume o isplati s temelja dionica koji su mijenjani tijekom razdoblja:
- i. obrazloženje izmjena,
 - ii. inkrementalnu danu fer vrijednost (kao rezultat izmjena), i
 - iii. informacije o načinu mjerenja inkrementalne dane fer vrijednosti u skladu sa zahtjevima pod (a) i (b), ako je primjenjivo.

48. Ako je subjekt tijekom razdoblja fer vrijednost primljenih dobara i usluga mjerio izravno, dužan je objaviti način na koji je utvrđivao fer vrijednost, primjerice, da li je fer vrijednost mjerena po tržišnoj cijeni dobara i usluga.
49. Ako je subjekt osporio pretpostavku iz točke 13, dužan je objaviti tu činjenicu te navesti obrazloženje za osporavanje pretpostavke.
- 50. Subjekt je dužan objaviti informacije koje korisnicima financijskih izvještaja omogućuju razumijevanje učinaka plaćanja temeljenih na dionicama na dobit, odnosno gubitak razdoblja, te na financijski položaj subjekta.**
51. U cilju ostvarivanja svrhe iz točke 50, subjekt je obvezan objaviti barem sljedeće:
- a) ukupne rashode priznate za razdoblje koji su nastali vezano uz transakcije isplata s temelja dionica u kojima primljena dobra, odnosno usluge nisu udovoljili uvjetima za priznavanje imovine te su stoga odmah priznati kao rashod, uključivši odvojeno objavljivanje podataka dijela ukupnih rashoda koji se odnosi na transakcije koje su računovodstveno iskazane kao transakcije isplate s temelja dionica podmirene glavničkim instrumentima;
 - b) za obveze proizašle iz transakcija isplate s temelja dionica:
 - i. ukupan knjigovodstvena vrijednost na kraju razdoblja, i
 - ii. ukupnu realnu vrijednost na kraju razdoblja za obveze kod kojih su uvjeti za ostvarivanje prava druge strane na novac ili ostalu imovinu stečeni do kraja razdoblja (npr. stečena prava na sudjelovanje u dobiti od povećanja cijene dionice).
52. Ako informacije koje trebaju biti objavljene sukladno ovome MSFI-ju nisu u skladu s načelima iz točke 44., 46. i 50., subjekt je dužan objaviti dodatne informacije kako bi udovoljio navedenim načelima.

Prijelazne odredbe

53. Kod transakcija isplata s temelja dionica podmirenih u glavničkim instrumentima subjekt primjenjuje ovaj MSFI na dane dionice, opcije na dionice ili druge glavničke instrumente dane nakon 7. studenoga 2002. godine i po kojima prava nisu stečena na datum stupanja na snagu ovoga MSFI.
54. Subjekt se potiče, ali se od njega ne zahtijeva da ovaj MSFI primjenjuje na druge dane glavničke instrumente ako je objavio fer vrijednost tih instrumenata utvrđenu na datum mjerenja.
55. Za sve dane glavničke instrumente na koje se primjenjuje ovaj MSFI subjekt je dužan prepraviti usporedne podatke i po potrebi uskladiti početno stanje zadržane dobiti za najranije prikazano razdoblje.
56. Za sve dane glavničke instrumente na koje ovaj MSFI nije primijenjen (npr. glavnički instrumenti dani 7. studenoga 2002. godine ili ranije) subjekt je unatoč tomu dužan objaviti podatke iz točke 44. i 45.

57. Ako nakon stupanja na snagu ovoga MSFI subjekt izmijeni uvjete ili rokove za dane glavničke instrumente na koje nije primijenio ovaj MSFI, subjekt je unatoč tomu dužan primijeniti točku 26-29. na obračunavanje izmjena.
58. Na obveze proizašle iz transakcija isplata s temelja dionica koje su postojale na datum stupanja na snagu ovoga MSFI-jeva subjekt će MSFI primijeniti retroaktivno. Kod tih obveza subjekt će prepraviti usporedne podatke, uključivši usklađenje početnog stanja zadržane dobiti za najranije prikazano razdoblje kod kojeg su usporedni podaci prepravljani, ali nije obavezan prepravljati usporedne podatke za informacije koje se odnose na razdoblje ili datum prije 7. studenoga 2002. godine.
59. Subjekt se potiče, ali se od njega ne zahtijeva da ovaj MSFI primjenjuje na druge obveze proizašle iz transakcija isplata s temelja dionica, primjerice, na obveze koje su podmirene u razdoblju za koje su prikazani usporedni podaci.

Datum stupanja na snagu

60. Subjekt je dužan primijeniti ovaj MSFI na godišnja razdoblja koja počinju 1. siječnja 2005. godine ili nakon toga datuma. Potiče se na njegovu raniju primjenu. Ako subjekt ovaj MSFI primjenjuje na razdoblje koje je započelo prije 1. siječnja 2005. godine, dužan je tu činjenicu objaviti.
61. MSFI-jem 3 (kojeg je revidirao Odbor za međunarodne računovodstvene standarde u 2008. godini) je izmijenjena točka 5. Subjekt je tu izmjenu dužan primijeniti na godišnja razdoblja koja započinju na dan ili nakon 1. srpnja 2009. godine. Ako subjekt primijeni MSFI 3 (revidiran 2008.) na neko ranije razdoblje, dužan je ovu izmjenu primijeniti također na to ranije razdoblje.
62. Subjekt će sljedeće izmjene i dopune primijeniti retroaktivno u godišnjim razdobljima koja započinju na ili poslije 1. siječnja 2009. godine:
 - a) zahtjeve iz točke 21A. koji se odnose na tretman uvjeta koji nisu bitni za ostvarivanje prava;
 - b) revidirane definicije „ostvariti pravo” i „uvjeti ostvarivanje prava” u Dodatku A;
 - c) izmjene i dopune u točkama 28. i 28A. koje se odnose na otkazivanje
 Ranija primjena je dozvoljena. Ako subjekt primijeni te izmjene i dopune za razdoblja prije 1. siječnja 2009. godine, tu činjenicu mora objaviti.

DODATAK A

Definirani pojmovi

Ovaj dodatak je sastavni dio MSFI-ja.

Transakcija plaćanja temeljena na dionicama podmirena novcem	Transakcija plaćanja temeljena na dionicama u kojoj subjekt stječe dobra ili usluge i kod njega nastaje obveza prijenosa novca ili druge imovine dobavljaču dobara ili usluga u iznosu koji se temelji na cijeni (ili vrijednosti) dionica ili nekih drugih glavnčkih instrumenata subjekta.
Zaposlenici i drugi koji pružaju slične usluge	Osobe koje pružaju osobne usluge subjektu i ili su (a) osobe koje se za zakonske i porezne svrhe smatraju zaposlenicima, (b) osobe koje rade za subjekt po njegovim uputama na isti način kao i pojedinci koji se smatraju njegovim zaposlenicima u smislu zakona i poreza, ili (c) usluge koje pružaju su slične onima koje pružaju zaposlenici. Primjerice, pojam obuhvaća sve rukovoditelje, odnosno osobe s ovlastima i odgovornostima za planiranje, usmjeravanje i kontroliranje aktivnosti subjekta, uključujući neizvršne direktore.
Glavnički instrument	Ugovor koji dokazuje udjel u ostatku imovine nekog subjekta nakon oduzimanja svih njegovih obveza*.
Pravo na glavnički instrument	Pravo (uvjetno ili bezuvjetno) na neki glavnički instrument subjekta koje je subjekt dao drugoj strani po sporazumu o plaćanju temeljenom na dionicama .
Transakcija plaćanja temeljena na dionicama podmirene u glavnčkim instrumentima	Transakcija plaćanja temeljene na dionicama u kojoj subjekt stječe dobra ili usluge kao naknadu za glavničke instrumente subjekta (uključivši dionice i dioničke opcije).
Fer vrijednost	Iznos u kojem informirane i spremne strane mogu razmijeniti imovina, podmiriti obvezu ili razmijeniti dodijeljen glavnički instrument u transakciji pred pogodbom.
Datum odobrenja	Datum na koji subjekt i druga strana (uključivši zaposlene) zaključuju sporazum o plaćanju temeljenom na dionicama , a na koji su subjekt i druga strana suglasni s uvjetima sporazuma. Na datum odobrenja subjekt prenosi na drugu stranu pravo na novac, drugu imovinu ili glavnički instrument subjekta, uz uvjet da su ispunjeni određeni uvjeti ostvarivanja prava , ako postoje. Ako takav sporazum podliježe odobrenju (primjerice, dioničara), datum odobrenja je datum na koji je dobiveno odobrenje.

* U *Okviru* je obveza definirana kao sadašnja obveza subjekta proizašla iz prošlih događaja za čije podmirenje se očekuje da će imati za posljedicu odljev resursa subjekta koji sadrži ekonomske koristi (odnosno odljev novca ili drugih sredstava subjekta).

Intrinzična (realna) vrijednost	Razlika između fer vrijednosti dionica koje druga strana ima (uvjetno ili bezuvjetno) pravo upisati ili primiti i cijene (ako postoji) koju ona treba za njih platiti ili će platiti. Primjerice, dionička opcija s izvršnom cijenom od 15 NJ* za dionicu fer vrijednosti 20 NJ* ima intrinzičnu vrijednost 5 NJ*.
Tržišni uvjet	Uvjet o kojem ovisi izvršna cijena, ostvarivanje prava ili mogućnost izvršenja glavničkog instrumenta a povezan je s tržišnom cijenom glavničkih instrumenata subjekta, kao što je postizanje određene cijene dionice ili određenog iznosa realne vrijednosti dioničke opcije ili postizanje određenog cilja temeljenog na tržišnoj cijeni glavničkih instrumenata subjekta povezanih s indeksom tržišnih cijena glavničkih instrumenata drugih subjekata.
Datum mjerenja	Datum na koji je mjerena fer vrijednost odobrenih glavničkih instrumenata za svrhe ovoga MSFI-ja. Kod transakcija sa zaposlenima i drugima koji pružaju slične usluge , datum mjerenja je datum odobrenja . Kod transakcija sa stranama koje nisu zaposlenici (i onima koji pružaju slične usluge), datum mjerenja je datum na koji subjekt dobije robu od druge strane, odnosno druga strana subjektu pruži usluge.
Obilježje obnavljanja	Mogućnost automatske dodjele dodatnih dioničkih opcija kad god imatelj opcije izvrši opcije koje su mu prethodno dodijeljene koristeći dionice subjekta umjesto novca kako bi podmirio izvršnu cijenu.
Opcija obnavljanja	Nova dionička opcija dodijeljena kad je dionica iskorištena za podmirenje izvršne cijene prethodne opcije na dionice.
Sporazum o plaćanju temeljenom na dionicama	Sporazum između subjekta i druge strane (uključujući i zaposlenog) o transakciji plaćanja temeljenoj na dionicama.
Plaćanje temeljeno na dionicama	Transakcija u kojoj subjekt prima dobra ili usluge kao naknadu za glavničke instrumente subjekta (uključujući dionice ili dioničke opcije), ili stječe dobra i prima usluge, pri čemu se obveze prema dobavljačima tih dobara ili usluga mjere u iznosima koji se temelje na cijeni dionica ili drugih glavničkih instrumenata subjekta.
Dionička opcija	Ugovor kojim imatelj opcije ima pravo ali ne i obvezu upisati dionice subjekta po fiksnoj ili određivoj cijeni u određenom vremenskom razdoblju.
Ostvariti pravo	Steći pravo. Prema sporazumu o plaćanju temeljenom na dionicama pravo druge strane na primitak novca, druge imovine ili glavničkih instrumenata subjekta je ostvareno, tj. stečeno nakon ispunjenja bilo kojeg određenog uvjeta ostvarivanja prava .

* Novčani iznosi dani su u "Novčanim jedinicama" (NJ).

Uvjeti ostvarivanja prava	Uvjeti koji moraju biti udovoljeni kako bi druga strana mogla ostvariti pravo na primitak novca, druge imovine ili glavničkih instrumenata subjekta temeljem sporazuma o plaćanju temeljenom na dionicama . Ti uvjeti uključuju uvjet trajanja usluge, koji zahtijevaju da druga strana obavlja usluge u određenom razdoblju te uvjete uspješnosti (kao što je određeno povećanje dobiti subjekta kroz određeno razdoblje).
Razdoblje ostvarivanja prava	Razdoblje u kojem trebaju biti ispunjeni svi određeni uvjeti ostvarivanja prava iz nekog sporazuma o plaćanju temeljenom na dionicama .

DODATAK B

Vodič za primjenu

Ovaj Dodatak je sastavni dio MSFI-ja.

Procjenjivanje fer vrijednosti danih glavničkih instrumenata

- B1. U točkama B2-B41 ovoga Dodatka govori se o mjerenju fer vrijednosti danih dionica i dioničkih opcija, s težištem na specifične uvjete koji su uobičajeni prilikom dodjele dionica, odnosno dioničkih opcija zaposlenicima te stoga Dodatak nije iscrpan. Nadalje, budući da su pitanja procjene vrijednosti o kojima se govori u nastavku usredotočena na dionice i opcije na dionice dane zaposlenicima, pretpostavka je da se fer vrijednost dionica ili dioničkih opcija mjeri na datum odobrenja. Međutim, mnoga pitanja procjene vrijednosti izložena u nastavku (npr. utvrđivanje očekivane volatilnosti) također se primjenjuju i u kontekstu procjene fer vrijednosti dionica ili dioničkih opcija danih drugim stranama koje nisu zaposlenici na datum na koji subjekt prima dobra, odnosno druga strana pruža uslugu.

Dionice

- B2. Kod dionica dodijeljenih zaposlenicima fer vrijednost dionica mjeri se po tržišnoj cijeni dionica subjekta (ili procijenjenoj tržišnoj cijeni ako se dionicama subjekta ne trguje javno), usklađenoj za uvjete pod kojima su dionice dodijeljene (osim uvjeta ostvarivanja prava koji su isključeni iz mjerenja fer vrijednosti sukladno točki 19-21).
- B3. Primjerice, ako zaposlenik nema pravo na primanje dividendi tijekom razdoblja stjecanja prava, taj čimbenik potrebno je uzeti u obzir pri procjeni fer vrijednosti danih dionica. Slično tomu, ako se na dionice nakon datuma stjecanja prava primjenjuju ograničenja u prijenosu, taj čimbenik također treba uzeti u obzir, no samo u mjeri u kojoj ograničenja nakon stjecanja prava utječu na cijenu koju bi obaviješten i spreman sudionik na tržištu platio za tu dionicu. Primjerice, ako se dionicama aktivno trguje na tržištu u transakcijama velikog obima koje pri tom ne utječu na cijenu (tzv. *deep market*) i koje je likvidno, moguć je vrlo malen ili nikakav utjecaj ograničenja nakon datuma stjecanja prava na cijenu koju bi obaviješten i spreman sudionik na

tržištu platio za te dionice. Ograničenja u prijenosu ili druga ograničenja koja postoje tijekom razdoblja stjecanja prava ne uzimaju se u obzir prilikom procjenjivanja fer vrijednosti danih dionica na datum odobrenja zbog toga što ta ograničenja potječu iz samog postojanja uvjeta za stjecanje, koji se obračunavaju sukladno točki 19-21.

Dioničke opcije

- B4. Tržišne cijene dioničkih opcija odobrenih zaposlenicima u mnogim slučajevima nisu dostupne jer se na dane opcije primjenjuju uvjeti koji se ne primjenjuju na opcije kojima se trguje. Ako ne postoje opcije kojima se trguje pod sličnim uvjetima, fer vrijednost odobrenih opcija procjenjuje se primjenom modela za utvrđivanje cijene opcije.
- B5. Subjekt je obavezan uzeti u obzir sve čimbenike koje bi razmatrao obaviješten i spreman sudionik na tržištu pri odabiru modela utvrđivanja cijene opcije koji će primijeniti. Primjerice, mnoge opcije za zaposlene imaju dug vijek trajanja i često se izvršavaju ranije. Ove čimbenike potrebno je uzeti u obzir prilikom procjenjivanja fer vrijednosti opcija na datum odobrenja. Kod mnogih subjekata to može spriječiti korištenje Black-Scholes-Mertonove formule, koja ne dopušta mogućnost iskorištavanja prije kraja razdoblja valjanosti opcije i ne mora na odgovarajuć način odraziti učinke očekivanog prijevremenog izvršenja. Također, to ne dopušta niti mogućnost promjene očekivane volatilnosti i drugih varijabli koje se koriste u modelu tijekom razdoblja valjanosti opcije. Međutim, moguće je da prethodno navedeni čimbenici ne budu primjenjivi kod dioničkih opcija s relativno kratkim ugovorenim razdobljem ili onih koje trebaju biti izvršene u kratkom roku nakon datuma stjecanja prava. U tim slučajevima primjenom Black-Scholes-Mertonove formule moguće je dobiti vrijednost koja je uglavnom ista kao i ona dobivena primjenom fleksibilnijeg modela za utvrđivanje cijena dionica.
- B6. Svi modeli utvrđivanja cijene dionica uzimaju u obzir najmanje sljedeće čimbenike:
- izvršnu cijenu opcije,
 - razdoblje valjanosti opcije,
 - sadašnju cijenu dionica koje su predmetom opcije,
 - očekivanu volatilnost cijene dionica,
 - očekivane dividende na dionice (ako je primjenjivo), i
 - nerizičnu kamatnu stopu za razdoblje valjanosti opcije.
- B7. Potrebno je također uzeti u obzir i druge čimbenike koje bi obaviješteni i spremni sudionici na tržištu razmatrali pri utvrđivanju cijene, osim uvjeta ostvarivanja prava i opcije nadopune koji su isključeni iz mjerenja fer vrijednosti sukladno točki 19-22.
- B8. Primjerice, dionička opcija dodijeljena zaposleniku najčešće ne može biti izvršena u određenim razdobljima (npr. u razdoblju stjecanja prava ili drugim razdobljima kako ih definira regulatorno tijelo za vrijednosnice). Ovaj čimbenik uzima se u obzir ako se primjenjuje model za utvrđivanje cijene opcije s pretpostavkom da se opcija može izvršiti u bilo kojem trenutku u razdoblju njezine valjanosti. Međutim, ako subjekt koristi model za utvrđivanje cijene opcije u kojem se mjeri vrijednost opcija koje mogu biti izvršene samo na kraju razdoblja valjanosti opcije, nije potrebno obaviti

usklađenje zbog nemogućnosti njihovog izvršenja tijekom razdoblja stjecanja prava, ili nekih drugih razdoblja u okviru valjanosti opcije jer model pretpostavlja da opcije nije moguće izvršiti u tim razdobljima.

- B9. Slično tomu, drugi zajednički čimbenik dioničkih opcija koje se dodjeljuju zaposlenicima je mogućnost prijevremenog izvršenja opcije, primjerice, zbog toga što opciju nije moguće slobodno prenositi ili zato što zaposlenik u trenutku prestanka radnog odnosa mora izvršiti sve opcije po kojima su prava stečena. Učinci očekivanog prijevremenog izvršenja moraju se uzeti u obzir kako je to izneseno u točki B16-B21.
- B10. Čimbenici koje obaviješten i spreman tržišni sudionik ne bi razmatrao pri utvrđivanju cijene opcije na dionice ili nekog drugog glavničkog instrumenta ne uzimaju se u obzir u procjenjivanju fer vrijednosti danih dioničkih opcija (ili drugih glavničkih instrumenata). Primjerice, kod dioničkih opcija danih zaposlenicima, čimbenici koji utječu na vrijednost opcije samo sa stajališta pojedinačnog zaposlenika nisu relevantni za procjenjivanje cijene koju bi utvrdio obaviješten i spreman sudionik na tržištu.

Ulazni podaci za modele utvrđivanja cijena opcija

- B11. Pri procjenjivanju očekivane volatilnosti i dividendi za dionice koje su predmetom opcije cilj je odrediti približna očekivanja koja bi uzela u obzir sadašnju tržišnu cijenu opcije ili cijenu za razmjenu opcije utvrđenu pregovorima. Slično tomu, pri procjenjivanju učinaka prijevremenog izvršenja dioničkih opcija danih zaposlenicima, cilj je doći do aproksimacije očekivanja koja bi vanjska strana koja ima pristup detaljnim informacijama o obrascu ponašanja zaposlenika pri izvršenju izvela na temelju informacija koje su dostupne na datum odobrenja.
- B12. Često je vjerojatno da će postojati određeni raspon razumnih očekivanja vezano za buduću volatilnost, dividende i ponašanje pri izvršenju. U tom slučaju očekivanu vrijednost potrebno je izračunati ponderiranjem svakog iznosa u tom rasponu primjenom povezane vjerojatnosti nastanka.
- B13. Očekivanja koja se odnose na budućnost općenito se zasnivaju na iskustvu koje se modificira ako je razumno očekivati da će se budućnost razlikovati od prošlosti. U određenim okolnostima, čimbenici koje je moguće identificirati mogu ukazati na to da je neusklađeno iskustvo iz ranijih razdoblja relativno loš faktor predviđanja budućeg iskustva. Primjerice, ako subjekt s vrlo veoma različite djelatnosti otuđi jednu djelatnost koja je značajno manje rizična od druge, volatilnost iz prethodnog razdoblja ne mora biti najbolja informacija na kojoj bi trebalo temeljiti razumna očekivanja vezano uz budućnost.
- B14. U nekim drugim okolnostima moguće je da informacije iz proteklih razdoblja ne budu dostupne. Primjerice, subjekt koji je tek uvršten na burzu imat će vrlo malo ili čak uopće neće imati povijesne podatke o volatilnosti cijene njegovih dionica. Neuvršteni i tek uvršteni subjekti detaljnije su obrađeni u točkama u nastavku.
- B15. Ukratko, subjekt svoje procjene volatilnosti, ponašanja vezano uz izvršenje i dividendi ne bi smio zasnivati samo na povijesnim informacijama a da pri tome ne uzme

u obzir u kojoj mjeri je prethodno iskustvo razumna osnova za predviđanje budućeg iskustva.

Očekivano prijevremeno izvršenje

- B16. Zaposlenici često ranije izvršavaju svoje opcije, iz nekoliko razloga. Primjerice, uobičajeno je za opcije na dionice zaposlenicima da nisu prenosive. Zbog toga zaposlenici često svoje opcije izvršavaju prijevremeno jer je to jedini način da ukinu svoj položaj. Također, od zaposlenika koji raskidaju radni odnos se najčešće traži da u što kraćem roku izvrše sve opcije po kojima su stekli prava, jer u suprotnom gube opciju. Ovaj čimbenik također uzrokuje ranije izvršenje dioničkih opcija koje su dodijeljene zaposlenicima. Drugi čimbenici koji su uzrok ranijem izvršenju su nesklonost riziku i nedostatak raspršenosti bogatstva.
- B17. Način na koji se učinci očekivanog prijevremenog izvršenja uzimaju u obzir ovisi o vrsti modela primijenjenog za utvrđivanje cijene opcija. Primjerice, očekivano prijevremeno izvršenje može se uzeti u obzir korištenjem procjene očekivanog razdoblja valjanosti opcije (koje je, kod dioničkih opcija danih zaposlenicima, razdoblje od datuma odobrenja opcije do datuma na koji se očekuje izvršenje opcije) kao ulazni podatak za utvrđivanje cijene opcije (npr. Black-Scholes-Mertonovu formulu). Alternativno, očekivano ranije izvršenje može se uvrstiti u binoman ili sličan model za utvrđivanje cijene opcije koji koristi razdoblje valjanosti kao jedan od ulaznih podataka.
- B18. Čimbenici koje treba razmotriti pri procjenjivanju ranijeg izvršenja uključuju:
- trajanje razdoblja stjecanja prava, jer se dionička opcija uobičajeno ne može izvršiti sve do kraja razdoblja stjecanja prava. Prema tome, utvrđivanje implikacija vezanih za procjenu očekivanog prijevremenog izvršenja temelji se na pretpostavci da će prava na opcije biti stečena. Implikacije uvjeta ostvarivanja prava razrađene su u točki 19-21.;
 - Prosječno razdoblje u kojem su slične opcije ostale neizvršene u prošlosti;
 - Cijenu dionica koje su predmetom opcije. Iskustvo može ukazati na to da su zaposlenici skloni izvršiti opcije kad cijena dionice dosegne određenu razinu iznad izvršne cijene;
 - Položaj zaposlenika u subjektu. Primjerice, iskustvo može pokazati da su zaposlenici na višim razinama skloniji svoje opcije izvršiti kasnije od onih na nižim razinama (o čemu se detaljnije govori u točki B21);
 - Očekivanu volatilnost predmetnih dionica. U prosjeku, zaposlenici su skloniji izvršenju dioničkih opcija s izrazitom volatilnošću nego na dionice s malom volatilnošću.
- B19. Kao što je navedeno u točki B17, učinke prijevremenog izvršenja moguće je uzeti u obzir korištenjem procjene očekivanog razdoblja valjanosti opcije kao ulaznog podatka za model utvrđivanja cijene opcije. Pri procjenjivanju očekivanog razdoblja valjanosti dioničkih opcija danih skupini zaposlenika, subjekt procjenu može temeljiti na pravilno ponderirano prosječno očekivano razdoblje valjanosti za cijelu skupinu zaposlenika ili pravilno ponderirano prosječno razdoblje valjanosti za podskupine

zaposlenika unutar osnovne skupine a na temelju iscrpnijih informacija o obrascima ponašanja zaposlenika pri izvršenju (o čemu se detaljnije govori u nastavku).

- B20. Vjerojatno će razdvajanje dane opcije u skupine za zaposlenike s relativno ujednačenim obrascem ponašanja pri izvršenju biti važno. Vrijednost opcije nije linearna funkcija razdoblja trajanja opcije; vrijednost opcije produljenjem razdoblja se povećava po opadajućoj stopi. Primjerice, ako su sve druge pretpostavke jednake, vrijednost jedne dvogodišnje opcije, unatoč tomu što ona vrijedi više od jednogodišnje opcije, nije jednaka dvostrukoj vrijednost jednogodišnje opcije. To znači da bi se izračunavanjem procijenjene vrijednosti opcije na temelju jednog prosječnog ponderiranog razdoblja valjanosti koji se sastoji od izrazito različitih pojedinačnih razdoblja valjanosti mogla precijeniti ukupna fer vrijednost danih dioničkih opcija. Razdvajanjem danih opcija u nekoliko skupina kod kojih se prosječno ponderirano razdoblje valjanosti svake skupine sastoji od pojedinačnih razdoblja valjanosti relativno malog raspona smanjuje se razina precijenjenosti.
- B21. Slična razmatranja primjenjiva su kod primjene binomnog ili sličnog modela. Primjerice, iskustvo subjekta koji opcije daje zaposlenicima na svim razinama može pokazati da su najviši izvršni direktori skloni svoje opcije držati dulje vrijeme od menadžmenta na srednjoj razini te da su zaposlenici na nižim razinama skloniji svoje opcije izvršiti ranije od bilo koje od dviju navedenih skupina. Pored toga, zaposlenici koji se potiču ili od kojih se zahtijeva da drže određeni minimalan iznos svojih glavnčkih instrumenata koji su im dodijeljeni kao zaposlenicima, uključivši opcije, mogu u prosjeku svoje opcije izvršiti kasnije od zaposlenika na koje se takva odredba ne primjenjuje. U tim situacijama razdvajanjem opcija po skupinama primatelja s relativno ujednačenim ponašanjem pri izvršenju doći će se do preciznije procjene ukupne fer vrijednosti danih dioničkih opcija.

Očekivana volatilnost

- B22. Očekivana volatilnost je pokazatelj iznosa u kojem se očekuje da će cijena fluktuirati u određenom razdoblju. Pokazatelj volatilnosti koji se koristi u modelima za utvrđivanje cijena opcija je standardna devijacija na godišnjoj razini kontinuirano složeno ukamaćenih stopa povrata na dionice u određenom vremenskom razdoblju. Volatilnost se uobičajeno izražava putem izraza na godišnjoj razini koji su usporedivi bez obzira na vremensko razdoblje korišteno u kalkulaciji, primjerice, dnevno, tjedno ili mjesečno praćenje cijena.
- B23. Stopom povrata (koja može biti pozitivna ili negativna) na dionicu u određenom razdoblju mjeri se korist koju je dioničar ostvario od dividendi i povećanja (ili smanjenja) cijene dionice.
- B24. Očekivana volatilnost dionice na godišnjoj razini je raspon u kojem se očekuje pad kontinuirano složeno ukamaćene stope povrata za približno dvije trećine razdoblja. Primjerice, ako kažemo da dionica s očekivanom kontinuirano složeno ukamaćenom stopom povrata od 12% ima volatilnost u visini od 30%, to znači da je vjerojatnost da stopa povrata na dionicu u razdoblju od jedne godine bude između -18% (12%–30%) i 42% (12%+30%) približno dvije trećine. Ako je na početku godine cijena dionice 100 NJ i ako nisu isplaćene dividende, očekivana cijena dionice na kraju godine bila

bi između 83,53 NJ ($100 \text{ NJ} \times e^{-0,18}$) i 152,20 NJ ($100 \text{ NJ} \times e^{0,42}$) približno dvije trećine vremena.

- B25. Čimbenici koje valja razmotriti u procjenjivanju očekivane volatilnosti uključuju:
- impliciranu volatilnost dioničkih opcija subjekta kojima se trguje ili drugih instrumenata subjekta kojima se trguje a koji uključuju obilježja opcije (kao što je to konvertibilan dug), ako postoje;
 - povijesnu volatilnost cijene dionice u najnovijem razdoblju koja je općenito razmjerna očekivanom razdoblju valjanosti opcije (uzevši u obzir preostalo ugovorno razdoblje opcije i učinke očekivanog prijevremenog izvršenja);
 - duljinu vremena u kojem se dionicama subjekta javno trgovalo. Novouvršteni subjekt može imati visoku povijesnu volatilnost u usporedbi sa sličnim subjektima koji su uvršteni dulje vrijeme. Dodatne upute za novouvrštene subjekte iznesene su u nastavku;
 - Tendenciju volatilnosti da se vrati na svoju srednju vrijednost, odnosno dugoročnu prosječnu razinu i druge čimbenike koji upućuju na to da se očekivana buduća volatilnost može razlikovati od prošle volatilnosti. Primjerice, ako je cijena dionice subjekta bila neuobičajeno volatilna u određenom vremenskom razdoblju koje se može identificirati zbog neuspjele ponude za preuzimanjem ili opsežnijeg restrukturiranja, to razdoblje može se zanemariti u izračunavanju povijesne prosječne godišnje volatilnosti.
 - Odgovarajuće i redovite intervale praćenja cijena. Praćenje cijena treba biti dosljedno iz razdoblja u razdoblje. Primjerice, subjekt može koristiti zaključnu cijenu za svaki tjedan ili najvišu cijenu u tjednu, ali ne smije za neke tjedne koristiti zaključnu cijenu a za neke najvišu tjednu cijenu. Također, praćenje cijena treba izraziti u istoj valuti u kojoj je i izvršna cijena.

Novouvršteni subjekti

- B26. Kao što je spomenuto u točki B25, subjekt bi trebao uzeti u obzir povijesnu volatilnost cijene dionice u najnovijem razdoblju koje je općenito razmjerno očekivanom razdoblju valjanosti opcije. Ako novouvršteni subjekt nema dovoljno informacija o volatilnosti u prošlim razdobljima, ipak bi trebao izračunati povijesnu volatilnost za najdulje razdoblje u kojem je prisutna aktivnost trgovanja. Subjekt može također uzeti u obzir i povijesnu volatilnost sličnih subjekata prateći usporedivo razdoblje valjanosti opcija. Primjerice, subjekt koji je uvršten tek jednu godinu i daje opcije čije prosječno očekivano razdoblje valjanosti pet godina može uzeti u obzir obrasce i razinu povijesne volatilnosti subjekata u istom sektoru u prvih šest godina u kojima se dionicama tih subjekata javno trgovalo.

Neuvršteni subjekti

- B27. Neuvršteni subjekt neće imati povijesne informacije koje bi mogao uzeti u obzir za procjenjivanje očekivane volatilnosti. Neki čimbenici koje bi mogao uzeti u obzir umjesto toga navedeni su u nastavku.

- B28. U nekim slučajevima neuvršten subjekt koji redovito izdaje opcije ili dionice zaposlenicima (ili drugim stranama) možda je organizirao interno tržište za svoje dionice. Volatilnost cijena tih dionica može se uzeti u obzir pri procjenjivanju očekivane volatilnosti.
- B29. Alternativno, subjekt bi mogao u svrhu procjene očekivane volatilnosti uzeti u obzir povijesnu ili impliciranu volatilnost sličnih uvrštenih subjekata za čije dionice ili opcije su dostupne informacije o cijenama, što može biti primjereno ako je subjekt kao osnovicu za vrijednost svojih dionica koristio cijenu dionica sličnih uvrštenih subjekata.
- B30. Ako subjekt svoju procjenu fer vrijednosti vlastitih dionica nije temeljio na cijenama dionica sličnih uvrštenih subjekata, nego je umjesto toga za procjenu fer vrijednosti svojih dionica primijenio neku drugu metodu procjene, subjekt procjenu očekivane volatilnosti može izvesti u skladu s metodologijom procjene koju je koristio. Primjerice, subjekt vrijednost svojih dionica može procijeniti na osnovi neto imovine ili dobiti. Tako može uzeti u obzir očekivanu volatilnost vrijednosti neto imovine ili dobiti.

Očekivane dividende

- B31. Da li očekivane dividende uzeti u obzir prilikom mjerenja fer vrijednosti danih dionica ili opcija ili ne, ovisi o tome da li druga strana ima pravo na dividende ili ekvivalent dividende.
- B32. Primjerice, ako su zaposlenicima dane opcije i ako imaju pravo na dividende na predmetne dionice ili ekvivalente dividendi (koje se mogu isplatiti u novcu ili iskoristiti u svrhu smanjenja izvršne cijene) između datuma odobrenja i datuma izvršenja, vrijednost danih opcija treba procijeniti kao da neće biti isplaćene dividende s temelja dionica, odnosno ulazni podatak za očekivane dividende treba biti nula.
- B33. Slično tomu, kad se procjenjuje fer vrijednost dionica danih zaposlenicima na datum odobrenja, nije potrebno obaviti usklađenje za očekivane dividende ako zaposlenik ima pravo na primitak isplaćenih dividendi tijekom razdoblja stjecanja prava.
- B34. Obrnuto, ako zaposlenici nemaju pravo na dividende ili ekvivalente dividendi u razdoblju stjecanja prava (ili, kod opcije, prije izvršenja), kod procjene vrijednosti prava na dionice ili opcije na datum stjecanja potrebno je uzeti u obzir očekivane dividende. Drugim riječima, ako se procjenjuje fer vrijednost dane opcije, očekivane dividende potrebno je uzeti u obzir kod primjene modela za utvrđivanje cijene opcije. Ako se procjenjuje fer vrijednost dane dionice, procjenu je potrebno umanjiti za iznos sadašnje vrijednosti dividendi za koje se očekuje da će biti isplaćene u razdoblju stjecanja prava.
- B35. Modeli za utvrđivanje cijena opcija općenito zahtijevaju da se utvrdi očekivan prinos na dividende. Međutim, modele je moguće modificirati na način da se u njima umjesto prinosa koristi očekivani iznos dividende. Subjekt može koristiti ili očekivani prinos, ili očekivane isplate. Ako koristi posljednje, subjekt bi trebao uzeti u obzir trendove povećanja dividendi u prethodnim razdobljima. Primjerice, ako je subjekt sukladno svojoj politici općenito povećavao dividendu za približno 3% godišnje,

procijenjena vrijednost opcije ne bi se smjela temeljiti na pretpostavci fiksnog iznosa dividende tijekom razdoblja valjanosti opcije, osim ako ne postoji dokaz koji tu pretpostavku potvrđuje.

- B36. Općenito, pretpostavka o očekivanim dividendama treba se zasnivati na informacijama koje su dostupne u javnosti. Subjekt koji ne isplaćuje dividende niti ima u planu isplaćivati ih treba pretpostaviti da je očekivani prinos na dividende nula. No, subjekt koji je tek osnova i koji u prošlosti nije isplaćivao dividende može očekivati da će dividende početi isplaćivati tijekom očekivanog razdoblja valjanosti dioničkih opcija koje je dao svojim zaposlenicima. Takvi subjekti mogu koristiti prosječan prinos na dividende u prošlosti (nula) i srednji prinos na dividende u usporedivoj skupini sličnih subjekata.

Nerizična kamatna stopa

- B37. U pravilu, nerizična kamatna stopa je impliciran povrat koji je trenutno ostvariv na izdane državne vrijednosnice bez kupona u zemlji u čijoj valuti je izražena izvršna cijena i čije preostalo razdoblje do dospijeca je jednako očekivanom razdoblju opcije koja je predmetom procjene vrijednosti (na temelju preostalog ugovorenog razdoblja opcije i uzevši u obzir učinke očekivanog prijevremenog izvršenja). Može se pokazati nužnim primijeniti odgovarajuću zamjenu ako ne postoje spomenute državne vrijednosnice ili ako okolnosti upućuju na to da impliciran (pretpostavljen) prinos na državne vrijednosnice bez kupona nije reprezentativan kao nerizična kamatna stopa (primjerice, u gospodarstvima u kojima prevladava visoka inflacija). Također, trebalo bi koristiti odgovarajuću zamjenu ako bi tržišni sudionici u pravilu nerizičnu kamatnu stopu u cilju procjene fer vrijednosti opcije s razdobljem valjanosti jednakom očekivanom trajanju opcije koja je predmetom procjene vrijednosti utvrđivali primjenom zamjene umjesto impliciranog prinosa na državne vrijednosnice bez kupona.

Učinci strukture kapitala

- B38. U pravilu, treće strane, a ne subjekt, prodaju opcije na dionice kojima se trguje. Nakon izvršenja tih dioničkih opcija, prodavatelj isporučuje dionice imatelju opcije. Te dionice stječu se od postojećih dioničara te stoga izvršenje dioničkih opcija kojima se trguje nema nikakav učinak razrjeđenja.
- B39. Suprotno tomu, ako opcije na dionice prodaje subjekt, nove dionice izdaju se nakon izvršenja dioničkih opcija (bilo stvarno ili suštinski, ako se koriste ranije otkupljene dionice koje se čuvaju u riznici). S obzirom da će dionice biti izdane u visini izvršne cijene a ne sadašnje tržišne cijene na datum izvršenja, stvarno ili potencijalno razrjeđenje može umanjiti cijenu dionice, tako da imatelj dionice neće ostvariti tako veliku dobit izvršenjem kao što bi to bio slučaj izvršenjem neke druge slične opcije kojom se trguje i koja ne razrjeđuje cijenu dionice.
- B40. Da li će to imati značajan učinak na vrijednost danih dioničkih opcija, ovisi o raznim čimbenicima, kao što je broj novih dionica koje će biti izdane izvršenjem opcija u usporedbi s brojem već izdanih dionica. Također, ako tržište već očekuje dodjeljivanje opcija, moguće je da je već u cijenu dionice na datum odobrenja uključilo faktor potencijalnog razrjeđenja.

- B41. Međutim, subjekt bi trebao razmotriti da li bi moguć razrjediv učinak budućeg izvršenja danih dioničkih opcija mogao utjecati na njihovu procijenjenu fer vrijednost na datum odobrenja. Modeli za utvrđivanje cijena opcija mogu se prilagoditi kako bi uzeli u obzir potencijalan učinak razrjeđivanja.

Izmjene sporazuma o plaćanju temeljenom na dionicama podmirenog glavnicom

- B42. Prema točki 27. subjekt je dužan priznati, bez obzira na izmjene uvjeta pod kojima su glavnici instrumenti dodijeljeni, ili na otkazivanje ili podmirenje dodijeljenih glavnicih instrumenata, barem primljene usluge mjerene po fer vrijednosti danih glavnicih instrumenata na datum odobrenja, osim ako se po tim glavnicih instrumentima ne stječu prava zbog toga što nije ispunjen jedan od uvjeta ostvarivanja prava (koji nije tržišni uvjet) koji je definiran na datum odobrenja. Pored toga, subjekt treba priznati učinke izmjena koje povećavaju ukupnu fer vrijednost sporazuma o isplati s temelja dionica podmirenog glavnicih instrumentima ili koje na neki drugi način pogoduju zaposleniku.
- B43. U cilju primjene zahtjeva iz točke 27:
- a) ako izmjenom dolazi do povećanja fer vrijednosti danih glavnicih instrumenata (npr. smanjenjem izvršne cijene) koja je mjerena neposredno prije ili nakon izmjene, subjekt je obavezan dodijeljenu inkrementalnu fer vrijednost uključiti u mjerenje iznosa koji je priznat za usluge koje su primljene kao naknada za dane glavnicih instrumente. Dana inkrementalna fer vrijednost je razlika između fer vrijednosti modificiranog glavnicih instrumenta i fer vrijednosti izvornog glavnicih instrumenta, pri čemu su obje procijenjene na datum izmjene. Ako do izmjena dođe u razdoblju stjecanja prava, dodijeljena inkrementalna fer vrijednost uključuje se u mjerenje iznosa koji je priznat za primljene usluge u razdoblju od datuma izmjene do datuma na koji se stječu prava po izmijenjenom glavnicih instrumentu, pored iznosa koji se temelji na fer vrijednosti izvornih glavnicih instrumenata utvrđenoj na datum odobrenja i koji se priznaje tijekom preostalog izvornog razdoblja stjecanja prava. Ako do izmjene dođe nakon datuma stjecanja prava, dodijeljena inkrementalna fer vrijednost priznaje se odmah ili tijekom razdoblja stjecanja prava ako zaposlenik ima obvezu napuniti dodatno razdoblje pružanja usluga prije nego što stekne bezuvjetno pravo na izmijenjene glavnicih instrumente;
 - b) slično tomu, ako se izmjenom poveća broj danih glavnicih instrumenata, subjekt je obavezan u mjerenje iznosa priznatog za usluge primljene kao naknada za dane glavnicih instrumente sukladno zahtjevima iz točke (a) uključiti fer vrijednost dodatnih danih glavnicih instrumenata mjerenu na datum izmjene. Primjerice, ako do izmjene dođe u razdoblju stjecanja prava, fer vrijednost dodatnih danih glavnicih instrumenata uključuje se u mjerenje iznosa koji je priznat za primljene usluge u razdoblju od datuma izmjene do datuma na koji se stječu prava na dodatne glavnicih instrumente, pored iznosa koji se temelji na fer vrijednosti izvorno danih glavnicih instrumenata mjerenoj na datum odobrenja i koji se priznaje tijekom preostalog dijela izvornog razdoblja stjecanja prava;

- c) ako subjekt izmijeni uvjete stjecanja na način koji je pogodniji za zaposlenika, primjerice, skraćanjem razdoblja stjecanja prava ili izmjenom ili ukidanjem uvjeta vezanog za ostvarivanje rezultata (koji nije tržišni uvjet, a čije izmjene se obračunavaju sukladno točki (a)), subjekt je dužan izmijenjene uvjete ostvarivanja prava uzeti u obzir kod primjene zahtjeva iz točke 19-21.
- B44. Nadalje, ako subjekt izmijeni uvjete ili rokove za dane glavničke instrumente na način kojim se umanjuje ukupna fer vrijednost sporazuma o isplati s temelja dionica podmirenog glavničkim instrumentima, ili na koji drugi način koji nije pogodan za zaposlenika, subjekt je unatoč tomu dužan nastaviti obračunavati usluge primljene kao naknadu za dane glavničke instrumente kao da do izmjene nije niti došlo (osim u slučaju otkazivanja nekih ili svih danih glavničkih instrumenata, što se obračunava sukladno točki 28). Primjerice:
- a) ako kao posljedica izmjene dođe do smanjenja fer vrijednosti danih glavničkih instrumenata, koja je mjerena neposredno prije i nakon izmjene, subjekt to smanjenje fer vrijednosti ne uzima u obzir, već nastavlja iznos priznat za usluge primljene kao naknada za glavničke instrumente obračunavati na temelju fer vrijednosti danih glavničkih instrumenata utvrđene na datum odobrenja;
 - b) ako izmjenom dođe do smanjenja broja glavničkih instrumenata koji su dodijeljeni ijednom zaposleniku, smanjenje se obračunava kao otkazivanje dijela dodijeljenih instrumenata prema zahtjevima iz točke 28;
 - c) ako subjekt izmijeni uvjete za ostvarivanje prava na način koji nije pogodan za zaposlenika, primjerice, produljenjem razdoblja za stjecanje prava ili mijenjanjem ili dodavanjem uvjeta vezanog za rezultate (koji nije tržišni uvjet i čije izmjene se obračunavaju sukladno točki (a)), subjekt ne smije izmijenjene uvjete ostvarivanja prava uzeti u obzir kod primjene zahtjeva iz točke 19-21.